



STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

HUR REPRESENTERAS NORMERNA AV FADERSROLLEN I EU-LÄNDERS PROPOSITIONER?

En komparativ studie mellan Sverige och Irland

Författare
Hanna Stafstedt

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2022
Handledare:	Megan Rådesjö

Abstract

The aim of this thesis is to explore how the norms related to the father's role in parental leave has been formulated in the Swedish and Irish policy proposals on the implementation of the EU directive on work-life balance. The aim is to understand what similarities and differences can be found in the policy proposals, as family policies vary across Member States. The methodology used to answer the research questions is based on qualitative methods, and the results and analysis will be based on Carol Bacchi's "What's the problem represented to be-approach". In all the proposals analyzed in this study there are different outcomes on what fathers can and cannot do based on the guidelines set out in the legislative proposals. Fathers need to take responsibility for care and housework, where gender equality is seen as both a process and a goal. Furthermore, differences can also be found between the documents, in the Swedish proposal there is a completely different representation, it should not be possible to waive parental benefit in favor of the other parent. In this proposal, flexible working arrangements are not discussed but the focus is on the economic aspect of gender equality. The results show that paternity does not challenge the norms that exist in society.

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2022
Handledare:	Megan Rådesjö
Nyckelord:	WPR, Sverige, Irland, Balansdirektiv, Norm, Fadersroll, pappa
Antal ord:	9446

Innehåll

Definitioner	4
1. Inledning.....	1
Syfte.....	2
Bakgrund	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Familjens centrala roll i samhället.....	4
2.2 Sveriges jämlika föräldraskap som inte möter målen.....	5
2.3 Kris av maskulinitet och social reproduktion	6
2.4 Balans mellan arbete och privatliv som en kvinnoorienterad fråga	7
3. Teori	9
3.1 Poststrukturalistisk paradig	9
3.2 Socialkonstruktivism	10
3.3 Connells maskulinitetsteori	11
4. Metod och material.....	12
4.1 Material.....	12
4.1.1 Sveriges proposition.....	12
4.1.2 Irlands proposition och lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner 2016	12
4.2 Metod.....	13
5. Resultat och analys.....	17
5.1 Irlands proposition.....	17
5.2 Lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner 2016.....	18
5.3 Sveriges proposition	20
6. Slutsatser	23
6.1 Diskussion	23
6.2 Slutsats.....	24
6.3 Fortsatt forskning.....	25
Referenser.....	26

Definitioner

Nedan presenteras studiens centrala begrepp för att få en övergripande kunskap och förståelse för begreppen. Begreppen som presenteras nedan kan definieras olika, dessa är de definitioner som ligger till grund för denna studie.

Jämställdhet- Begreppet jämställdhet syftar till att kvinnor och män ska ha samma makt att forma sina egna liv såväl som samhället (Regeringen, 2022). Det förutsätter en jämn fördelning av inflytande, makt, samma möjligheter till ekonomisk oberoende, delat ansvar av omsorgsarbete, lika villkor inom arbetet i form av utvecklingsmöjligheter och arbetsvillkor (Nationalencyklopedin, 2022).

Kön- Används för att särskilja människor genom uppdelningen av män och kvinnor. Kön går att bryta ner i kategorierna: Kropp, könsidentitet, juridisk kön och könsuttryck (RFSL, 2021).

Könsroller- Skillnader mellan män och kvinnor vad gäller värderingar, normer, beteende, makt, prestige och föreställningar (Connell, 2017).

Genus- Ett annat ord för socialt kön. Används för att urskilja vad som formar män och kvinnors sociala beteende (Nationalencyklopedin, 2022).

Familj- En grupp människor som först samman genom en sammansättning av exempelvis äktenskap, adoption, partnerskap och blodsband (Nationalencyklopedin, 2022).

Familjepolitik- Avser politiska åtgärder och definierade målsättningar som till exempel Europeiska unionen (EU), staten, kommuner etcetera, vidtar för att stödja familjerna. Familjepolitiken är nära kopplad till jämställdhetspolitiken och har även kopplingar till andra politiska områden: bostadspolitik, skattepolitik och arbetsmarknadspolitik (Berg et al., 2011). Familjepolitiken varierar mellan länder beroende på religiösa, historiska, sociala och kulturella faktorer som i sin tur också påverkas av hur samhället förändras demografiskt och politisk (Berg et al., 2011).

Norm- En oskriven regel som är förbunden med den sociala världen, det ”normala” beteendet i exempelvis en social grupp eller samhället i stort (Nationalencyklopedin, 2022).

Maskulinitet- Normer och förväntningar på män, bilden av hur män ska bete sig (Connell, 2017).

Hegemoni- Den makt eller ledarställning som utövas inom en grupp för att upprätthålla ett givet regelsystem (Nationalencyklopedin, 2022).

1. Inledning

Normerna för vad det innebär att vara pappa är i förändring och har uppmärksammats alltmer i samband med att Europaparlamentet och Europeiska unionens råd i juni 2019 antog direktivet om balans mellan arbete och privatliv (förkortad balansdirektivet) (Europeiska rådet, 2022). Direktivet är en EU-lag som syftar till att göra det lättare för personer som arbetar inom ett medlemsland att balansera betalt arbete med privatliv. Det huvudsakliga syftet är att bland annat införa miniminormer för föräldraledighet inklusive pappaledighet, vårdledighet, rätten till flexibla arbetsarrangemang för föräldrar och vårdare samt skydd mot orättvisa uppsägningar (Europeiska rådet, 2022). Dessa rättigheter utnyttjas däremot mycket ojämnt mellan föräldrarna, vilket Björk (2012) menar har att göra med att det finns normer av vad som är manligt och kvinnligt när det kommer till arbete och privatliv. Trots det faktum att föräldrarnas deltidsarbete är lika praktiskt genomförbart för pappor som för mammor, framstår det inte som ett attraktivt och möjligt alternativ för de flesta pappor (Björk, 2012). Ett arbete med att förändra normer öppnar upp för ett jämställt föräldraskap och ger vinster på flera andra politiska områden.

Normer eller oskrivna regler har som kraft att styra beteenden och välmående genom att peka på vad som anses vara "normalt" i den miljö och sociala situation som en person befinner sig i (NE, 2022). Därav kan det skilja sig beroende på land. Välfärdspolitiken avspeglar till stor del skillnader gällande traditioner och normer kring könsroller (Sirén, 2019). Socialpolitiska institutioner spelar samtidigt en central roll för att forma beteendemönster, både genom att påverka incitamenten till arbetsmarknadsdeltagande och familjeansvar samt genom att befästa eller förändra normer om vad som förväntas av män respektive kvinnor på dessa områden (Sirén, 2019). Sverige karaktäriseras av en politisk inriktning som syftar till att möjliggöra för bägge föräldrarna att kombinera arbete och privatliv. Modellen kan därmed benämnas *tvåförsörjarmodellen* (Sirén, 2019). Irland å andra sidan ingår i den *marknadsorienterade modellen*, vilket kännetecknas av en avsaknad av offentligt stöd till barnfamiljer. Detta lämnar i sin tur stort spelrum för marknadslösningar och informella nätverk för omvårdnaden om barn och äldre bland hushåll med arbetande föräldrar (Sirén, 2019).

Syfte

Kraften som normer visat sig ha i att styra beteenden och välmående gör det relevant att fortsatt undersöka hur normer gällande pappor, kommit att påverka hur Sverige och Irland valt att utforma sin familjepolitik. Eftersom det familjepolitiska området varierar mellan medlemsländerna syftar denna studie till att uppmärksamma hur normer gällande fadersrollen representeras i regeringsdokumenten gällande genomförandet av balansdirektivet. Valet av länder, och att de ingår i två olika välfärdspolitiska kontexter, kan hjälpa oss att få en förståelse för vilka underliggande och implicita idéer som ligger till grund för hur politik gällande pappor formuleras och representeras i dokument som styr Sverige och Irland. Detta för att kunna sätta fingret på eventuella svårigheter gällande maskulinitetsnormer. Fynden hoppas kunna bidra till såväl den konceptuella som empiriska förståelsen av huruvida fäders rättigheter och användning av föräldraledighet kan bidra till en jämlik uppdelning av ledigheten mellan mammor och pappor samt kunna bidra till befintlig forskning och att fortsatt uppmärksamma arbetet för jämställdhet, normer inom familjer samt maskulinitetens problematik. Frågeställningarna till denna studie är därmed följande:

- Hur representeras normerna av fadersroller i Sverige respektive Irlands proposition?

- Vilka likheter och skillnader finns det mellan förslagen när det kommer till hur normer gällande fadersrollen representeras?

Bakgrund

Balansdirektivet är ett resultat av kommissionens många års arbete för att uppmuntra medlemsstaterna och Europaparlamentet att förbättra lagstiftningen om ledighet för föräldrar och att för första gången införa rätten till vårdledighet i EU-lagstiftningen. Kommissionen lade 2008 fram ett förslag om att reformera äldre lagstiftning om mammaledighet som de drog tillbaka 2015 efter att förhandlingarna inte gick igenom (Europeiska rådet, 2022). För att i stora drag komma till rätta med kvinnors underrepresentation på arbetsmarknaden, införlivades rätten till lämplig ledighet, flexibla arbetsarrangemang och tillgång till vårdtjänster, har Europaparlamentet och rådet gemensamt på uppdrag av alla medlemsstater och kommissionen i Göteborg i november 2017 utarbetat balansdirektivet (Europeiska rådet, 2022). Direktivförslaget antogs den 13 juni 2019 och medlemsstaterna hade tre år på sig till den andra augusti 2022, att genomföra det i nationell lag (Europeiska rådet, 2022). Balansdirektivet är ett minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna får införa och behålla bestämmelser som är mer förmånliga för arbetstagaren och inte för de som följer av direktivet. Som bakgrund till denna studie kommer direktivets riktlinjer gällande pappa- och föräldraledighet att presenteras för att lättare kunna förstå vad medlemsländerna måste uppnå inom dessa områden.

Direktivet består av 22 artiklar och nummer fyra belyser vikten av pappaledighet och menar att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att pappor har rätt till pappaledighet i tio arbetsdagar (Direktiv 2019/1158). Däremot får medlemsstaterna själva besluta om de ska tillåta att pappaledighet tas ut delvis före eller först efter barnet fötts, samt om den kan tas ut i flexibla arbetsformer. Direktivet vill även säkerställa två saker och det är att; (1) rätten till pappaledighet får inte göras beroende på kvalifikation i arbetet eller anställningstid och, (2) att det ska beviljas oberoende av arbetstagarens familjestatus eller civilstånd (Direktiv 2019/1158). Vidare i artikel fem, mål gällande föräldraledighet, vill EU att medlemsländerna ska vidta åtgärder som säkerställer att alla arbetstagare har en individuell rätt till föräldraledighet på fyra månader, vilket ska tas ut innan barnet fyllt åtta år. (Direktiv 2019/1158). Detta för att säkerställa att alla föräldrar har lika rättigheter gällande föräldraledighet. Tre punkter i denna artikel, vars syfte är att skapa jämställdhet mellan föräldrarna i fråga om föräldraledighet är; (1) medlemsstaterna ska se till att två månaders föräldraledighet inte kan överföras, (2) kvalifikation i arbetet eller anställningstid får inte begränsa rätten till att ta ut föräldraledighet och (3) medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa rätten till att ta ut föräldraledighet i flexibla arbetsformer (Direktiv 2019/1158).

2. Tidigare forskning

Tidigare forskning visar att det finns skillnader i normer inom familjepolitiken mellan Sverige och Irland, och främst vad gäller pappapolitik. Underrubrikerna börjar med att presentera familjer och hur den historiskt präglats av olika familjereformer, att det finns olika ideal, värderingar och traditioner mellan de europeiska länderna samt mellan individerna som gör att familjer ser olika ut. Följt av skillnaderna i de familjepolitiska modellerna för att se i vilken utsträckning länderna tidigare hanterat pappa- och föräldraledighet. Slutligen kommer tidigare forskning gällande balans mellan arbete och privatliv att tas upp.

2.1 Familjens centrala roll i samhället

Heidegren och Wästerfors (2008) skriver i sin bok *Den integrerade människan* om familjen och att den mer eller mindre funnits sedan mänsklighetens gryning och därmed hör till de äldsta av människans institutioner. Familjen har historisk men även idag varit präglad av en mängd olika familjereformer där en inflytelserik teoribildning inom familjesociologin och strukturfunktionalismen syftade till att familjens främsta funktion var att förvandla barnen till samhällsmedlemmar (Heidegren & Wästerfors, 2008). Familjens funktion förändrades i samband med det moderna industrisamhället, roller inom familjerna uppkom vilket formades utifrån kulturella mönster i samhället. Heidegren och Wästerfors (2008) menar att det nu hade skapats en norm av att mannen fungerade som familjeförsörjare och att kvinnan i huvudsak ansvarade för omsorgsarbetet. Collins och Andersson (2012) samt Flisbäck (2014) instämmer med Heidegren och Wästerfors (2008) och menar att arbetets och familjelivets meningshorisonter är konstruerat olika för kvinnor och män. Detta eftersom det har funnits en traditionell könsarbetsdelning som gett män möjligheten att kunna välja bort familjelivet för arbetet (Collins & Andersson, 2012; Flisbäck, 2014).

Familjen har länge haft en central roll i samhället, Berg, Spehar och Johansson skriver i boken *EU och välfärdens Europa* (2011) att det finns olika ideal, värderingar och traditioner mellan de europeiska länderna och mellan individerna. Därav har ansvaret för familjepolitiken legat hos varje enskilt medlemsland. Som nämndes i inledningen är familjen ett område där olika normer, ideal, religioner, synen på uppväxt, traditioner och samhälle påverkar vad vi betraktar som normalt och hur respektive familj väljer att leva sitt liv (Berg et al., 2011) Hur familjepolitiken utformas är således en viktig del i jämställdhetsarbetet mellan män och kvinnor, barnafödande och barnens välbefinnande. Maxwell, Scourfield, Featherstone, Holland och Tolman (2012) menar vidare att samtida samhällsförändringar som jämställdhet,

förändrade attityder till äktenskap och diversifierade familjestrukturer har stimulerat debatter om faderskapets förändrade roll. Faderskap har kommit att bli alltmer kontroversiellt under de senaste decennierna. En rad studier har belyst faderskapets komplexitet och mångfald i det postmodernistiska samhället (Maxwell et al., 2012). Ofta har fokus legat på särskilda diskurser, såsom ekonomisk försörjning, faderns frånvaro och riskabla beteenden. I dessa diskurser råder normen av att mammor ses som centrala för familjen (Maxwell et al., 2012).

Scambor, Bergmann, Wojnicka, Belghiti-Mahut, Hearn, Holter och White (2014) tar vidare i sin artikel upp några av de viktigaste resultaten från det europeiska forskningsprojektet mäns roll i jämställdheten som genomfördes 2011–2012, inom ramen för EU:s program för sysselsättning och social solidaritet (PROGRESS). Huvudsyftet med studien var att få bättre kunskap om mäns roll och ställning när det gäller jämställdhet. Ett antal teman lyftes fram. För det första, menar Scambor et al. (2014) att mäns och kvinnors situation i samhällen är relationell, därav kan man inte förstå mäns roll om man inte tar hänsyn till kvinnors roll. För det andra valdes ett perspektiv på män som en heterogen social grupp för att få en inblick i mäns privilegier och nackdelar beroende på klass, etnicitet, funktionshinder och andra sociala indikatorer (Scambor et al., 2014). Denna studie visar att omsorgsfull maskulinitet framstår som en central väg framåt, och en väg som i allt högre grad tas upp i praktiken, tillsammans med kvinnors ökande utbildning och yrkesroll samt ökande förväntningar på en könsbalanserad uppgiftsfördelning (Scambor et al., 2014).

2.2 Sveriges jämlika föräldraskap som inte möter målen

I de nordiska länderna är jämställdhet ett uttalat politiskt mål. Berg et al. (2011) tar upp att Sverige tillsammans med övriga nordiska länder ingår i den nordiska välfärdregimen. Denna välfärdregim har under de senaste fyra decennierna utvecklats en modell, tvåförsörjarmodellen, var syfte är att skapa en jämställd fördelning i förhållande till betalt och obetalt arbete mellan män och kvinnor (Berg et al., 2011). Den kännetecknas också av generösa inkomstrelaterade föräldraförsäkringar, barnomsorg och omfattande offentliga tjänster som stöder föräldrarnas förvärvsarbete (Berg et al., 2011). Duvander, Lappegård och Anderssons (2012) exemplifierar detta i sin studie genom att kolla på Sverige och Norge, vilka båda erbjuder betald föräldraledighet i cirka ett år efter förlossningen med inkomstrelaterade förmåner och med vissa perioder som är reserverade exklusivt för pappan. De två länderna erbjuder i stort sett liknande familjepolitik, men skiljer sig åt när det gäller familjepolitiska sammanhang (Duvander et al., 2010). Medan Sverige har en konsekvent politik när det gäller relationer mellan könen, har

Norge en mer tvetydig familjepolitik som ger incitament både till jämställdhet och barnuppfostran i hemmet (Duvander et al, 2010).

Evertsson, Boye och Ermans (2013) menar vidare att svenska fäders föräldraledighetsuttag har ökat över tid, däremot har utvecklingen varit måttlig. I relation till detta undersöktes vilka faktorer som hindrar eller underlättar fäders uttag av ledighet och hur - om överhuvudtaget - ledigheten påverkar pappans relation till sitt barn. Evertsson et al. (2013) resultat visade att föräldrars ledighetslängder varierar och att fäders föräldraledighet är relaterad till långvarig uppdelning av barnomsorgen. Resultatet tyder på att ett jämlikt föräldraskap är viktigt för de intervjuade föräldrarna; dock kan moderskapsideal stå i vägen för att uppnå det (Evertsson et al., 2013). Flera mekanismer genom vilka fäders föräldraledighet kan påverka senare uppdelning av barnomsorgen föreslås, inklusive utvecklingen av en närmare relation mellan pappan och barnet. Slutligen menar Evertsson et al. (2013) att politik som syftar till att öka pappornas föräldraledighetsuttag har potential att stärka bandet med barnet, samtidigt som de bidrar till en mer jämlik uppdelning av barnomsorgen. Det underlättar också båda föräldrarnas förståelse för varandra och vad det innebär att vara hemmaförälder. Rothstein (2012) håller med Evertsson et al. (2013) och menar att Sverige i många avseenden är det land där den offentliga politiken för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor har varit mest långvarig och avancerad. Däremot tar kvinnor fortfarande ett mycket större ansvar för barn och hushållsarbete än vad män gör, vilket leder till att ojämlikheter mellan könen reproduceras på arbetsmarknaden och samhället i stort (Rothstein, 2012).

2.3 Kris av maskulinitet och social reproduktion

Berg et al. (2011) tar upp att Irland ingår i den anglosaxiska välfärdsregimen som kännetecknas av en marknadsorienterad familjepolitisk modell, vilket betyder att det är marknaden som strukturerar fördelningen av obetalt och betalt arbete. Familjer i dessa länder får i första hand lita på sina privata försäkringar och sparande. I denna modell kan både kvinnor och män vara förmånstagare, däremot är det vanligare att kvinnor får sina förmåner genom sina uppgifter som omsorgsgivare och männen genom anknytning till arbetsmarknaden (Berg et al., 2011).

Kvinnors socioekonomiska ställning i Irland har förändrats mycket markant under de senaste tre decennierna. Familjens storlek har minskat dramatiskt, kvinnors utbildningsnivåer har ökat och majoriteten av kvinnorna har nu avlönat arbete, koncentrerade till både offentliga och privata tjänster (Barry, 2015). Kvinnor utgör å andra sidan majoriteten av dem med låg lön, vilket är genomgående i Irland. Det finns också en bestående löneskillnad

mellan könen, som för närvarande uppskattas till 14 procent (Barry, 2015). Precis som Berg et al. (2011) menar Barry (2015) att den anglosaxiska välfärdsregimen, som i första hand bygger på en manlig familjeförsörjarmodell. Denna modell kategoriseras av en betydande andel kvinnor som beroende, främst i låginkomst- och äldre hushåll. Irland har (efter USA) den högsta andelen lågavlönade arbetare och den högsta andelen av dem under 18 år som uppfostras i ensamförälderhushåll av alla de länder som ingår i organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) (Barry, 2015). Dessa är bland de hushåll som har drabbats särskilt hårt av den senaste ekonomiska krisen, där fattigdomsnivåerna har ökat systematiskt sedan 2008. I olika typer av hushåll är kvinnor de primära vårdnadshavarna och det finns ett extremt lågt offentligt stöd för barnomsorg, en faktor som fungerar som ett hinder för kvinnor att få tillgång till betald anställning, särskilt kvinnor i låginkomsthushåll (Barry, 2015).

Problematiken med att kvinnor i allt större utsträckning tar mer ansvar för omsorgsarbetet tar även Rusch (2011) upp i sin artikel "The two worlds of father politics in the republic of Ireland: Swedish versus American influences" genom att jämföra Sverige och USA:s familjepolitik med fokus på pappornas roll. Rusch (2011) tydliggör att Sverige och USA representerar två skilda världar när det kommer till pappapolitiken. Medan den amerikanska förståelsen av faderskap kretsar kring ett komplementärt föräldraskap inom äktenskapet, bygger den svenska förståelsen på ett jämställt eller neutralt föräldraskap och långa perioder av föräldraledighet. Pappor i Irland har å andra sidan avstått från sina rättigheter till en formell far-barn-relation, vilket Rusch (2011) menar skildrar en irländsk kris av maskulinitet och social reproduktion. Mot denna uppfattning står de skandinaviska uppfattningarna, som resulterade i generösa pappaledighetsregimer som ett praktiskt socialpolitiskt förhållningssätt till den samtida nedgången av manligt försörjande äktenskap. Den irländska socialpolitiken har däremot konsekvent misslyckats med att överväga det svenska alternativet (Rusch, 2011).

2.4 Balans mellan arbete och privatliv som en kvinnoorienterad fråga

Vidare tyder tidigare forskning på att arbetsarrangemang fortfarande inte är tillräckligt flexibla för att göra det möjligt för föräldrar att hantera sina roller som arbetstagare och som vårdare. Det brister i balansen mellan arbete och privatliv, särskilt för fäder. Drew och Daverth (2007) undersöker i sin artikel graden av balans mellan arbete och privatliv bland fäder och mödrar, anställda i fem stora irländska organisationer som undersöktes år 2002. Den koncentrerar sig på tillgången till och tar upp flexibel arbetstid och ledighetsarrangemang för fäder och mödrar och utforskar effekterna av sådana arrangemang på deras karriärer och deras attityder till balans

mellan arbete och privatliv (Drew & Daverth, 2007). Föräldrar tillfrågades om deras faktiska och föredragna barnomsorgsarrangemang. Majoriteten av fäderna kunde förlita sig på moderns vård i sitt eget hem (ett alternativ som endast var tillgängligt för en liten del av mammorna) (Drew & Daverth, 2007).

Raiden och Räisänen (2012) menar däremot att det finns en omfattande litteratur om frågor gällande balans mellan arbete och privatliv, å andra sidan grundas det mesta av forskningen på den traditionella synen på balans mellan arbete och privatliv som en kvinnoorienterad rättighet. Hittills har det riktats lite uppmärksamhet åt hur män balanserar sina arbetslivssituationer. Raiden och Räisänen (2012) vill i sin studie bidra till att fylla denna lucka genom att kritiskt granska hur manliga akademiker inom samhällsbyggnad vid universitet i Sverige och Storbritannien konstruerar sina relationer till familj och arbete. Narrativ analys tillämpades på djupintervjuer med sju akademiker från varje land, som befann sig i olika faser i sin karriär (Raiden & Räisänen, 2012). Berättelsen som fick i särklass mest utrymme och flest berättelser i alla intervjuer var "arbete som prioriterat", vilket antyder att trots jämställdhetspolicyer och kampanjer förblir balansen mellan arbete och privatliv en kvinnoorienterad fråga. Både svenska och brittiska män som deltog tyckte att det var mest utmanande att balansera mellan familj och liv. Den här triaden jobb-familj-liv fick många att känna att de inte hade tid att göra ett bra jobb på något område (Raiden & Räisänen, 2012).

3. Teori

I denna del redogörs vilken forskningsansats som antagits, där de valda teorierna kommer ligga till grund för diskussionen av materialet. Poststrukturalistiskt paradig, socialkonstruktivism och maskulinitetsteori har valts ut i syfte att kunna förklara varför det finns skillnader mellan könen och hur det kommer att påverka hur propositionerna valt att fokusera på papparollen utifrån balansdirektivets riktlinjer. EU direktivet syftar till att styra länderna mot en mer jämställd familjepolitik, men som tidigare nämnt finns vissa svårigheter i en ökad konvergens av europeisk familjepolitik. Teorierna är därmed också viktiga för att belysa hur sociala konstruktioner är kulturellt och kontextuellt bundna i olika EU-länder.

3.1 Poststrukturalistisk paradig

Poststrukturalismen menar att människors identiteter skapas i diskurser, där diskursen skapas och återskapas först genom att handla utefter de rammar som diskursen sätter upp. Kvinnlighet och manlighet är något som *görs* och inte något som *är* och konstrueras olika beroende på samhället och tidpunkt (Boréus & Brylla, 2018). Centralt för poststrukturalismen är språkets roll i relation till verkligheten. Boréus och Brylla (2018) förklarar språket som en maskin som konstituerar den sociala världen, sociala identiteter och sociala relationer. Språket medverkar därmed till vilka handlingar som ses som möjliga eller relevanta i en specifik situation. Detta går vidare att koppla till diskursordningar, där handlingar i allmänhet relateras till sociala praktiker (Boréus & Brylla, 2018). Således innehåller diskurser föreställningar eller oskrivna regler om hur vi ska bete oss eller vad vi ska prata om i olika sammanhang.

De sociala praktikerna knyter i sin tur an till handlingar gällande strukturer, där strukturerna brukar betraktas som varaktiga och styrande samhällsförhållanden vilket vidare går att koppla till makt. Fördelningen av omsorgs- och hushållsarbete mellan kvinnor och män kan betraktas som en struktur som också är betydande för den samhälleliga maktfördelningen (Bergström & Ekström, 2018). Diskurser kan således etablera, upprätthålla och förstärka förtryckande maktrelationer gentemot dem som kategoriseras genom diskursen. Utifrån maktrelationerna är det också intressant att se till de ideologiska effekterna som användningen av specifika tolkningsreparationer kan få. Att analysera ideologiska effekter innebär att analysera maktojämlikheter, förtryckande identiteter och exploatering reproduceras och legitimeras (Bergström & Ekström, 2018).

3.2 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism är både en teori och ett samhällsvetenskapligt perspektiv, vilket betraktar samhället som kontinuerligt socialt konstruerat av människor som är i samspel med varandra. Gardiner (2005) förtydligar tanken av att maskulinitet och femininitet är löst definierade, historiskt varierande och inbördes relaterade genom sociala tillskrivningar till personer med vissa typer av kroppar. Detta koncept har förändrat långvariga antaganden om mäns och kvinnors inneboende egenskaper och även om själva uppdelningen av människor i kategorierna "män" och "kvinnor" vilket även kan förklaras med hjälp av könsroller (Connell, 2017). Vidare skriver Connell (2017) i sin bok *maskuliniteter* om kön som något socialt konstruerat och att det för de flesta handlar om att vara man eller kvinna, samtidigt som det är en fråga om personlig erfarenhet. Det är något som är inblandat i hur vi växer upp, hur vi bedriver familjeliv och sexuella relationer, hur vi presenterar oss själva i vardagliga situationer och hur vi ser på oss själva (Connell, 2017). När könsrollsteorin utgjorde huvudramen fanns det en ganska enkel redogörelse för hur människor förvärvade kön. Bebisar identifierades från början som antingen flickor eller pojkar och sattes i rosa respektive blå babykläder. Blå bebisar förväntades bete sig annorlunda än rosa bebisar - grövre och tuffare, mer krävande och kraftfulla. De rosa bebisarna förväntades däremot vara mer passiva och följsamma, också vackrare (Connell, 2017).

Mer formellt var tanken att könsroller förvärvades genom socialisering eller olika "socialiseringsorgan", särskilt familjen, skolan, kamratgruppen och massmedia (Connell, 2017). Genom ett oerhört antal små interaktioner förmedlade dessa organ till flickan eller pojken, de sociala "normerna" eller förväntningarna på beteende. Connell (2017) menar att detta skulle kunna göras genom att imitera "förebilder", som en pappa kan vara för en pojke. Att följa normerna skulle leda till belöningar eller "positiva sanktioner". Avvikelse skulle leda till negativa sanktioner. Med denna blandning av positiv och negativ förstärkning skulle de flesta barn lära sig det könsanpassade beteendet när de växte upp (Connell, 2017). De skulle så småningom göra det automatiskt och komma att tänka på sig själva som den typ av människor de skulle vara. De skulle utveckla de karaktärsdrag som samhället ansåg lämpliga för kvinnor eller för män, och därmed "internalisera" normerna (Connell, 2017). Som fullt socialiserade samhällsmedlemmar skulle de i sin tur tillämpa negativa sanktioner mot avvikare och förmedla normerna till nästa generation.

3.3 Connells maskulinitetsteori

Även om manligt herravälde är universellt, menar Connell (2017), att det också är format av det samtida samhället. Dessutom, enligt hennes uppfattning, är normerna för alla aspekter av kultur maskulina: "manlighet, den manliga standarden för män", vilket etablerar patriarkala samhällseliga strukturer och förvisar kvinnor till det "privata, moraliska, värderade och subjektiva". Män, å andra sidan, tillägnar sig själva värderingarna av det "offentliga, etiska, sakliga och objektiva" (Gardiner, 2005). En av de mest inflytelserika teorierna i dagens diskussioner om män och maskulinitet formulerades av Raewyn Connell 1987. Hennes koncept om hegemonisk maskulinitet, är avsett att hjälpa till att förstå maktförhållandena (Wedgwood, 2009). Connell och Lindén (2008) gav senare ut en uppdaterad version av boken *Maskuliniteter* där hon menar att maskulinitet handlar om de normer och förväntningar som finns på män. Connell och Lindén (2008) definierar hegemonisk maskulinitet på följande sätt:

Hegemonisk maskulinitet kan definieras som den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet. På så sätt garanteras (eller förmodas gör det) mäns dominanta position och kvinnornas underordnande (s. 115).

Connell och Lindén (2008) menar att maskulinitet är uppbyggt kring en hegemoni, vilket syftar till en ledande position som omges av värderingar som flertalet män strävar efter. Således är den hegemoniska positionen statusfylld och ses som en idealbild, vilket gör att hegemonin är svår att leva upp till (Connell & Lindén, 2008). Vidare går det att dela upp män i olika positioner: (1) Delaktiga män, (2) underordnade män och (3) marginaliserade män. Den första positionen som handlar om delaktiga män, menar Connell och Lindén (2008) är män som delar den hegemoniska maskulinitetens ideal, däremot lever de inte upp till hegemonin till fullo. Trots att de inte lever upp till hegemonin eftersträvar de konstant hegemonin och stödjer därmed idealet, patriarkatet och instämmer med den makt som män i samhället tilldelas (Connell & Lindén, 2008). Den andra positionen, underordnande män, tillhör manligheten men ses inte som män, till exempel män med feminina drag både utseende- och personlighetsmässigt. Den sista positionen, marginaliserade män, menar Connell och Lindén (2008), inte är en del av den hegemoniska maskulinitetens värld. Till denna kategori tillkommer också på etnicitet och ålder, människor som inte ingår i den typiska normen av att vara man, finns därmed inte med i hierarkin (Connell & Lindén, 2008).

4. Metod och material

Metoden som används i syfte att besvara frågeställningarna baseras på kvalitativ metod och materialet samt metoden kommer nedan att presenteras och diskuteras.

4.1 Material

Från det att direktivet om balans mellan arbete och privatliv antogs 2019, har medlemsländerna tre år på sig att införliva dem i den nationella lagstiftningen (Kommissionen, 2022). För att kunna besvara frågeställningarna och uppnå studiens syfte kommer primärdata i form av Sveriges proposition *Genomförandet av balansdirektivet* (Prop. 2021/22:175) och Irlands proposition *Work Life Balance and Miscellaneous Bill 2022* (Prop. 2022/92a) om införlivandet av balansdirektivet samt *Paternity leave and benefit act* (2016:11) utfärdat av irländska regeringen att ligga till grund för resultatet och analysen. Regeringen (2022) skriver ut på sin hemsida att en proposition är ett förslag som läggs fram till riksdagen vilket kan vara förslag på ny lagstiftning, mindre eller större ändringar av gällande lagar eller förslag till riktlinjer. Nedan kommer propositionernas och lagen om pappaledighet från 2016 huvudsakliga mål att presenteras för att få en överblick över materialet.

4.1.1 Sveriges proposition

I Sveriges proposition är det huvudsakliga målet att ändra i socialförsäkringsbalken. Denna ändring ska innebära att 90 dagar med föräldrapenning på grundnivå ska vara reserverade till förmån för den ena föräldern (prop. 2021/22:175). Det föreslås även nya bestämmelser i lagen om ledighet för närståendevård, föräldraledighetslagen och lagen om rätt till ledighet av trängande familjeskäl (prop. 2021/22:175). Bestämmelserna innebär vissa rättigheter när en förälder med barn upp till åtta år eller vissa arbetstagare som har familjemedlemmar med omsorgsbehov begär flexibla arbetsformer av omsorgsskäl.

4.1.2 Irlands proposition och lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner 2016

Irlands proposition fokuserar på ändringar gällande Parental Leave Act 1998 för att ge vissa anställda rätt till ledighet för medicinska ändamål och för att kunna begära flexibla arbetsarrangemang för ändamål gällande vård (Prop. 2022/92a). I lagen om pappaledighet och förmåner från 2016 presenteras rätten till pappaledighet och vilka som får utnyttja den. Den biologiska pappan, en civil partner och sambo till mamman kan samtliga utnyttja pappaledigheten, där civil partner och sambo syftar på en person som enbart har en koppling

till barnets mamma och behöver därmed inte vara den biologiska pappan till barnet. Kravet som satts upp för pappaledigheten är två veckors ledighet, vilket ska möjliggöra för honom att tillhandahålla, eller hjälpa till med att tillhandahålla, vård till barnet och därmed ge stöd till barnets mor. Anledningen till att lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner från 2016 också kommer att analyseras är för att Irlands proposition gällande genomförandet av balansdirektivet utelämnar explicita åtgärder gällande pappor. Därav är det intressant att även tillämpa WPR-metoden på lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner 2016 för att se vilka problemformuleringar som återfinns i den lagtexten. Detta för att i en vidare diskussion kolla på vad det fanns för problemformuleringar som hade kunnat utvecklas i propositionen gällande genomförandet av balansdirektivet när det kommer till pappans roll gällande omsorgs- och hushållsarbetet.

4.2 Metod

Metoden som kommer ligga till grund för denna uppsats är en diskursanalys, vilket är anpassat efter arbetets syfte och teori där centrala teman som beskriver den sociala modellen har identifierats. Bergström och Ekström (2018) beskriver att begreppet diskurs syftar till att det finns ett bestämt sätt att tala om och förstå världen och där allt meningsskapande sker diskursivt. Poängen med diskursanalys är att den både identifierar hur man talar om något samtidigt som den ser om det finns olika sätt att tala om något, och vad det har för konsekvenser att man pratar om något på ett visst sätt för mottagaren (Bergström & Ekström, 2018).

Den diskursanalytiska ingången för denna studie är Carol Bacchis ”*What’s the problem represented to be-ansats*” (förkortad WPR-ansats). Viktigt att poängtera är att Bacchis WPR-ansats är framtagen på engelska och eftersom denna uppsats är skriven på svenska är det nödvändigt att ge en förklaring till hur jag använder mig av ordet representation i denna uppsats. *What’s the problem represented to be* blir direkt översatt till hur framställs eller representeras problemet. Ordet representation, som kommer användas härnäst, är därmed en direktöversättning av det engelska ordet representation. Då den svenska översättningen inte har samma innebörd som det engelska ursprungliga ordet, ska representation förstås som synonymt till alternativa översättningar som; framställning och formulering. Fortsättningsvis syftar således representation till Bacchis ”...represented to be”.

Utgångspunkten i Bacchis (2009) ansats är att det aldrig finns ett självklart eller fast sätt att betrakta varken det som vi uppfattar som problematiskt i samhället, eller sättet som vi försöker åtgärda. Olika och konkurrerande uppfattningar om dessa frågor är snarare att betrakta

som skilda diskurser (Bacchi, 2009), och med användning av Bacchis WPR-analys åskådliggör representationen av problemet i propositionerna. WPR-ansatsen är ursprungligen en metod som används för policyanalys. Policy är ett styrande dokument som på en övergripande nivå anger ramarna för specifika och strategiskt viktiga dokument (Bacchi, 2009). På senare år har WPR-analys kommit att användas inom andra fält, som i detta fall på officiella dokument och mer specifikt på propositioner och lagtexter. WPR bygger på fyra intellektuella traditioner: social konstruktionsteori, poststrukturalism, feministisk kroppsteori och studier som fokuserar på policydokument (Bacchi, 2009). Detta tillvägagångssätt ger en konceptuell "checklista" som vägleder den analytiska processen, med hjälp av sex frågor för att undersöka hur "problem" representeras i policyer:

1. *Hur representeras problemet i ett specifikt officiellt dokument?*
2. *Vad underförstås och impliceras i problemrepresentationen?*
3. *Hur har representationen av problemet uppkommit?*
4. *Vad lämnas oproblematiserat i representationen av problemet? Vad är det som inte sägs? Kan problemet förstås på ett annat sätt?*
5. *Vilka effekter produceras med problemrepresentationen?*
6. *Hur/var produceras, sprids och försvaras denna representation? Hur kan den ifrågasättas, bli avbruten eller utbytt?*

(Bacchi, 2009).

I studien har dock en avgränsning gjorts på grund av både tidsbrist och relevans av studiens syfte vilket ledde till att frågorna tre och sex inte användes. Anledningen till att just dessa frågor uteslöts är att med utgångspunkt i fråga tre syftar denna fråga till att spåra problematiseringen bakåt i tiden. De propositioner som används i studien kan inte ensamma besvara denna fråga. Därmed hade ytterligare material behövs, vilket inte skulle ha varit möjligt på grund av tidsbegränsningen. Fråga sex är visserligen intressant, men kräver på grund av sin karaktär mycket tid för att kunna besvaras korrekt och eventuellt ytterligare material. Även om två av de sex frågorna inte används kan de återstående frågorna ändå ge en omfattande analys av lagen/propositionerna eftersom de syftar till att göra de implicita betydelserna explicita, liksom vilka effekter dessa betydelse har och vilka idéer som döljer sig i de implicita problemrepresentationerna. Utifrån studiens syfte kommer Bacchis (2009) frågor att ändras och specificeras för att kunna genomföra resultatet och analysen. Nedan presenteras frågorna:

1. Hur representeras fadersrollen i propositionerna?
2. Vad underförstås och impliceras i representationen om fadersrollen?
3. Vad lämnas oproblematiserat i representationen av fadersrollen? Vad är det som inte sägs? Kan fadersrollen förstås på ett annat sätt?
4. Vilka effekter produceras med representationen om fadersrollen?

WPR-metoden valdes av tre huvudsakliga skäl. För det första kan vi genom att använda de frågor som presenterats ovan för att studera policydokument eller policyförslag få en förståelse för hur styrning sker och hur styrningen påverkar de styrda, vilket kan göras genom att fokusera på ifrågasatta begrepp (Bacchi, 2009). För det andra beror valet av metod på att WPR-ansatsen är mycket väl lämpad för att jämföra politisk utveckling över tid, inom ett visst land eller över nationsgränserna eftersom den ger ett sätt att känna igen skillnader och nyanser inom specifika problemrepresentationer (Bacchi, 2009). För det tredje bygger WPR-ansatsen, som tidigare nämnts, på uppfattningen att politik formas av historiska, nationella och internationella sammanhang och därför kan förstås som en kulturell produkt (Bacchi, 2009). Eftersom syftet med den här studien är att jämföra hur begreppet fadersrollen formuleras i politiska förslag var WPR-metoden en lämplig metod för den här studien.

Metoden tillämpades genom att först skaffa sig en överblick över det använda materialet och sedan, som Bacchi (2009) beskriver det, göra en bakåtblick. Detta innebär att materialet analyseras genom att fokusera på de lösningar som föreslås. Den bakåtriktade läsningen möjliggjordes genom att kategorisera stycken och avsnitt i dokumenten, samtidigt som man försökte förbli att se avsnitten i det sammanhang som de var en del av för att inte förringa och förlora betydelser eller förståelsen av deras sammanhang (Bacchi, 2009). De kategoriseringar som användes förändrades under analysprocessen då nya mönster blev tydliga medan andra blev mindre framträdande. De fyra frågorna från WPR-metoden användes kontinuerligt under hela analysprocessen och utgjorde grunden för analysen.

När man tillämpar WPR-metoden är det dessutom viktigt att forskaren är medveten om och visar reflexivet när det gäller sin egen roll i att påverka läsningen av problemrepresentationerna. Eftersom forskarna själva är nedsänkta och formade av just de problemrepresentationer som de vill analysera. Forskare måste när de studerar problemrepresentationer aktivt arbeta för att inte köpa in sig i problemrepresentationerna utan att reflektera över deras ursprung, syfte och effekter (Bacchi, 2009). Under hela forskningsprocessen har jag, studiens författare, försökt att vara reflexiv och en del i att vara

reflexiv är att erkänna att mina subjektiva erfarenheter och förförståelser påverkar de representationer som är synliga för mig. Jag vet att beroende på välfärdsregim finns det olika lagar och riktlinjer gällande föräldraledighet och pappapolitik, därmed har jag en viss förförståelse. Däremot har jag inte själv behövt ta del av dessa förmåner eftersom jag inte har barn och har inte heller levt i Irland. Bristen på erfarenhet av förmåner vad gäller föräldraledighet och pappapolitik i Sverige och Irland påverkar de förförståelse jag har som i sin tur påverkar formuleringen av representationerna och läsningen av resultatet.

5. Resultat och analys

I det här avsnittet presenteras resultatet och analysen av det valda materialet. Under varje underrubrik presenteras propositionerna och lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner separat för att ge en sammanhållen analys av varje dokument. Underrubrikerna börjar med att presentera de dominerande representationerna som finns i propositionerna, följt av underliggande antaganden och en reflektion kring vad representationerna lämnar oproblematiskt. Slutligen tas de effekter som representationerna skapat upp och hur fynden kan kopplas till teorierna som presenteras ovan.

5.1 Irlands proposition

Den irländska regeringen publicerade Work-Life Balance and Miscellaneous Provisions Bill 2022, i syfte att införliva de åtgärder som EU:s balansdirektiv föreskriver för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor gällande balansen mellan arbete och privatliv. Irlands proposition syftar till att utforma ett antal lagändringar för att möjliggöra en bättre balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och vårdare. Det finns två dominerande representationer som återfinns i de riktlinjer som den irländska regeringen föreslagit. För det första, brist på flexibelt arbete för alla anställda med barn upp till 12 år; och för det andra saknas riktlinjer vad gäller personlig vård till familjemedlemmar.

Den första representationen finns i följande påstående *“A flexible working arrangement for the care of a child referred to in 30 subsection (1) (a) shall end- subject to paragraphs (b) and (c), not later than the day on which the child concerned has attained the age of 12 years, [...]”* (prop. 2022/92a, s.11).

Det som regeringen föreslår här är att alla anställda, pappor och mammor, ska ha rätt att begära flexibelt arbete med barn upp till 12 års ålder, som tidigare inte funnits. Av detta framställs följande representation, anställda har inte haft rätten att begära flexibelt arbete i form av till exempel deltidarbete upp till dess att barnet fyllt 12 år.

Den andra representationen går i linje med den ovan och återfinns i följande påstående *“An employee shall be entitled to leave without pay from his or her 5 employments, to be known and referred to in this Act as leave for medical care purposes, for the purposes of providing personal care or support to a person to whom this subsection applies.”* (prop. 2022/92a, s.12).

Det regeringen föreslår är ett införande av fem dagars obetald ledighet, per år, per anställd, där den anställde av allvarliga medicinska skäl är skyldig att ge personlig vård eller stöd till familjemedlemmar eller nära och kära såsom barn, make, sambo, förälder och syskon, som tidigare inte funnits. Av detta framställs följande representation, anställda, både män och kvinnor, har tidigare inte haft rätten att kunna vårda sjuka familjemedlemmar. Behovet av att införa dessa riktlinjer bidrar således till den implicita uppfattningen om att det finns ett problem som består i att det tidigare inte varit möjligt med flexibla arbetsformer och vård till sjuka familjemedlemmar.

Dessa två representationer utmanar de normer som skapar papprollen eftersom riktlinjerna syftar till att göra det mer jämställt i praktiken mellan könen. Connell (2017) menar att genom små interaktioner förmedlas de sociala "normerna" eller förväntningarna på ett visst beteende, i detta fall, utmanas normerna genom att propositionen satt riktlinjer som möjliggör för pappor att både försörja familjen och ta ansvar för hushålls- och omsorgsarbetet samt kunna vårda sjuka familjemedlemmar. Samtidigt kan pappan välja att avstå rätten att begära flexibelt arbete och vårda sjuka familjemedlemmar eftersom propositionen inte tar upp hur mycket vardera föräldern ska eller bör begära för att det ska bli jämställt, lämnas detta därmed oproblematiserat. Propositionen och dess skriftliga riktlinjer går vidare att koppla till det som Boréus och Brylla (2018) tar upp om poststrukturalismen, att det centrala med detta paradigm är språkets roll i relation till verkligheten, där språket är som en maskin som konstituerar den sociala världen, sociala identiteter och sociala relationer. Propositionens riktlinjer och hur det konstruerar den sociala världen kan ge två effekter. Antingen utmanar pappan normen gällande fadersrollen genom att begära flexibla arbetsformer eller avstår han rätten att begära ut det och därmed upprätthåller normer gällande fadersrollen.

5.2 Lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner 2016

Lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner från 2016 föreskriver lagstadgad pappaledighet och förmåner för berörda föräldrar. Det finns en dominerande problemrepresentation som återfinns i den lösning som den irländska regeringen föreslagit och det är att det saknas riktlinjer angående hur många veckor en relevant förälder kan vara ledig och samtidigt få betalt. Ledigheten är således tillgänglig för berörda föräldrar, inklusive egenföretagare, samkönade par och adoptivföräldrar. Definitionen av relevant förälder anges i lagstiftningen och med "relevant förälder" avses barnets far, moderns make/maka, civil partner eller sambo (Paternity Leave and Benefit Act, 2016:11). Ledigheten gäller endast för en person,

utom vid adoption, varvid den biologiska fadern redan kan ha tagit ut pappaledighet. I sådana fall tillåter lagstiftningen att även den efterföljande adoptivfadern tar ut ledighet. Vid dödfödsel eller missfall fortsätter rätten till pappaledighet. Om den ena föräldern avlider ärver den andra föräldern den faderskapsledighet som inte har tagits ut (Paternity Leave and Benefit Act, 2016:11).

Representationen kan hittas i följande uttalande ” *Subject to this Part, an employee who is a relevant parent in relation to a child shall be entitled to 2 weeks’ leave from his or her employment, to be known (and referred to in this Act) as “paternity leave”, to enable him or her to provide, or assist in the provision of, care to the child or to provide support to the relevant adopting parent or mother of the child, as the case may be, or both.*” (Paternity Leave and Benefit Act, 2016:11, s. 10).

Det regeringen föreslår här är att en relevant förälder har rätt till två sammanhängande veckors betald ledighet vid förlossning, som tidigare inte funnits. Behovet av att införa denna lag bidrar således till den implicita uppfattningen om att det finns ett problem som består i att pappor inte tar ansvar för omsorgs-och hushållsarbetet. Förslaget innehåller också ytligare specifikationer om implementeringen av lagen.

“[...] being not earlier than the date of confinement or day of placement, as the case may be, and not later than 26 weeks after such date or day.” Och ” *Where the date of confinement occurs in a week that is 4 weeks or more before the expected date of confinement, [...]*”. (Paternity Leave and Benefit Act, 2016:11, s.13).

Således kan ledigheten tas ut när som helst under de 26 veckorna efter barnets födelse (eller placering vid adoption). Det krävs att man meddelar arbetsgivaren fyra veckor innan ledigheten kan tas ut, men det finns möjlighet att meddela ledigheten senare också. Huvudpunkten i lagförslaget är att få fler pappor att engagera sig i omsorgs-och hushållsarbete för att öka jämställdheten. Connell (2017) menar att kön är något som är social konstruerat och att det för de flesta handlar om att vara man eller kvinna, samtidigt som det är en fråga om personlig erfarenhet. Det är något som är inblandat i hur vi växer upp, hur vi bedriver familjeliv och sexuella relationer, hur vi presenterar oss själva i vardagliga situationer och hur vi ser på oss själva (Connell, 2017). Lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner från 2016 har som syfte att ändra på, det som Connell (2017) tar upp, om

hur vi bedriver familjeliv, papporna ska ta mer ansvar inom omsorgs- och hushållsarbetet vilket ska resultera i effekten av att faderskapsnormerna utmanas.

5.3 Sveriges proposition

I Sveriges proposition finns två dominerande representationer. För det första finns det ingen bestämmelse gällande att reservera föräldrapenningen till förmån för den ena föräldern. För det andra finns det brister i bestämmelser om flexibla arbetsformer vad gäller rätt till ledighet av trängande familjeskäl.

”Ändringen i andra stycket innebär att det inte ska vara möjligt för en förälder att avstå föräldrapenning på grundnivå enligt 12 kap. 23 § under motsvarande tid som gäller för föräldrapenning på sjukpenningnivå. Ändringen innebär att totalt 90 dagar ska undantas från möjligheten att avstå rätten att få föräldrapenning, oavsett om dessa dagar utgörs av föräldrapenning på sjukpenningnivå, grundnivå eller en kombination av dessa två nivåer.”
(Prop. 2021/22:175, s. 129).

Genom detta uttalande synliggörs den första representationen som bygger på ett behov av att inte kunna avstå rätten till föräldrapenning för att gynna den andra föräldern på grundnivå: detta behov måste bero på att överlämnandet av föräldrapenningen på grundnivå skapat ojämställdhet vad gäller omsorgs- och hushållsarbete. Fördelningen av omsorgs och hushållsarbete mellan kvinnor och män kan betraktas som en struktur som också är betydande för den samhälleliga maktfördelningen (Bergström & Ekström, 2018). Diskurser kan således etablera, upprätthålla och förstärka förtryckande maktrelationer gentemot dem som kategoriseras genom diskursen. Genom att inte kunna avstå rätten till föräldrapenning för att gynna den andra föräldern på grundnivå kan i detta fall inte pappan ta makten att bestämma om han själv vill nyttja ersättningen eller lägga över den på partnern. Således måste pappan ta sitt ansvar och därmed utmanas faderskapsnormerna.

Effekterna av att föräldrapenning inte ska kunna överlåtas till den andre föräldern har således en positiv effekt på jämställdheten eftersom de likabehandlar föräldrar och därmed skapar riklinjer som gör att pappan måste engagera sig i omsorgs- och hushållsarbetet. Regeringen skriver följande

”Med dagens uttagsmönster är det oftast kvinnan som använder föräldrapenningen under en längre period. En längre frånvaro på grund av vård av barn kan försena återinträde eller etablering på arbetsmarknaden. En mer jämställd fördelning av betalt

och obetalt arbete och mer jämställda förutsättningar bedöms på sikt ge ökade möjligheter till ekonomisk självständighet för framför allt kvinnor.” (Prop. 2021/22:175, s. 123).

Den andra problemrepresentationen kan göras synlig genom följande uttalande. ”*Av första stycket framgår att bestämmelsen gäller om en förälder med barn som inte har fyllt åtta år begär flexibla arbetsformer av omsorgsskäl. Att det ska vara fråga om en begäran som görs av omsorgsskäl innebär att arbetstagaren behöver ange på vilket sätt den begärda förändringen underlättar för honom eller henne att ge omsorg om barnet.” (Prop. 2021/22:175, s. 138).*

I den nya paragrafen regleras arbetstagares, pappor och mammors, rätt till att begära flexibla arbetsformer av omsorgsskäl tills dess att barnet fyllt åtta år. Problemet representeras därför av att arbetstagare som behöver begära flexibla arbetsformer eftersom dess barn behöver omsorg, som tidigare inte varit möjligt. Det underliggande antagandet i representationen är att flexibla arbetsformer inte utnyttjas tillräckligt och kanske inte ens är möjligt eftersom arbetsplatsen inte kan erbjuda det.

Regeringen menar vidare att ”*Det är vanligare att kvinnor arbetar deltid än att män gör det. Enligt regeringens bedömning i avsnitt 20.3 kan förslaget leda till en ökad medvetenhet om att det finns möjlighet att begära flexibla arbetsformer. Om det också leder till att flexibla arbetsformer tillämpas i ökad utsträckning, skulle det kunna leda till att arbetstagare får möjlighet att gå upp i arbetstid. Förslaget får i så fall positiva konsekvenser för jämställdheten.” (Prop. 2021/22:175, s. 124).*

Representationen lämnar således en faktor oproblematiserad när det gäller de föräldrar som inte utnyttjar det faktum att det går att begära flexibla arbetsformer för barn som behöver omsorgsskäl till dess att de fyllt åtta år. I förslagets framställning nämns inte hur eller på vilka specifika premisser denna begäran får göras på, mer än att de behöver ange på vilket sätt den begärda förändringen underlättar för honom eller henne, därav lämnas detta oproblematiserat. Dessutom skriver regeringen ut att det kan ge positiva effekter på jämställdheten om fler får reda på att det går att begära flexibla arbetsformer. Däremot kritiseras detta genom att det förutsätter att fler män utnyttjar flexibla arbetsformer och för att ta ett större ansvar för omsorgsarbetet (prop, 2022). Återigen även om manligt herravälde är universellt, menar Connell och Lindén (2008), att det också är format av det samtida samhället. Normerna i samhället efterföljs genom att imitera” förebilder”, som en pappa kan vara för en pojke. Att följa normerna skulle leda till belöningar eller "positiva sanktioner". Avvikelse skulle leda till

negativa sanktioner (Connell & Lindén, 2008). Med denna blandning av positiv och negativ förstärkning lär sig människor det könsanpassande beteendena redan när de växer upp vilket sedan blir till ett inmatat mönster som sker automatisk (Connell & Lindén, 2008). De skulle utveckla de karaktärsdrag som samhället ansåg lämpliga för i detta fall män, och därmed "internalisera" normerna (Connell & Lindén, 2008). Enligt denna proposition kan pappan antingen välja att bryta normerna och begära flexibla arbetsformer eller efterfölja normerna vad gäller fadersrollen och därmed i stället "internalisera" de normer som redan råder i samhället.

6. Slutsatser

I det här avsnittet kommer förslagen att diskuteras i förhållande till tidigare forskning. Till att börja med kommer en diskussion av studiens resultat och analys av forskningsfrågorna att presenteras. Därefter diskuteras hur resultatet förhåller sig till den tidigare forskningen. I slutsatsen sammanfattas studiens viktigaste resultat och studiens begränsningar diskuteras för att slutligen avslutas med förslag till fortsatt forskning.

6.1 Diskussion

Även om de analyserade politiska förslagen syftar till att ta itu med olika frågor är det möjligt att hitta likheter och skillnader mellan dokumenten när det gäller de underförstådda idéerna om hur normer gällande fadersrollen representeras. Den huvudsakliga likheten som har hittats är att fadersrollen i propositionerna inte utmanar samhällets normer eftersom det i de flesta fall syftar till båda könen och därmed pappan möjlighet att avstå rättigheterna. Både Sverige och Irland fokuserar i sina propositioner på rätten att kunna begära flexibla arbetsformer upp till att barnet fyllt åtta i Sverige och tolv i Irland. Införandet av dessa två riktlinjer uppfattas som avgörande för det fortsatta jämställdhetsarbetet. Jämställdheten kan därför uppfattas som stark beroende av att både pappan och mamman anstränger sig på dessa punkter, medan statens ansvar när det gäller jämställdhet är att tillhandahålla de tillräckliga omständigheterna som krävs för att jämställdhet mellan könen ska bli möjligt. Dessa tillräckliga omständigheter påverkar i högsta grad balansen mellan arbete och privatliv, eftersom staten ser till att både kvinnor och män ska ha tillgång till detta. I lagen om faderskapsledighet och förmåner från 2016 kan detta förstås genom att den irländska regeringen lagt mer vikt på hur pappor kan engagera sig mer i omsorgs- och hushållsarbete snarare än mammas roll i detta. Evertsson et al. (2013) understryker att politik som syftar till att öka pappornas föräldraledighetsuttag har potential att stärka bandet mellan barnet och pappan samtidigt som det bidrar till en mer jämlik uppdelning av barnomsorgen.

Tidigare forskning visar också att pappor inte tar sitt fulla ansvar inom det obetalda arbetet. Samtida samhällsförändringar som jämställdhet, förändrade attityder till äktenskap och diversifierade familjestrukturer har å andra sidan stimulerat debatter om faderskapets förändrade roll, och där faderskap har blivit alltmer kontroversiellt under de senaste decennierna (Maxwell et al., 2012). Ofta har fokus legat på särskilda diskurser, såsom ekonomisk försörjning, faderns frånvaro och riskabla beteenden och där kulturella normer råder, där mammor ses som centrala för familjer (Maxwell et al., 2012). Vidare tar Heidegren

och Wästerfors (2008) upp att det finns en norm av att mannen fungerar som familjeförsörjare och att kvinnan i huvudsak ansvarar för omsorgsarbetet. Collins och Andersson (2012) samt Flisbäck (2014) instämmer med Heidegren och Wästerfors (2008) och menar att arbetets och familjelivets meningshorisonter är konstruerat olika för kvinnor samt män. Detta eftersom det har funnits en traditionell könsarbetsdelning som gett män möjligheten att kunna välja bort familjelivet för arbetet (Collins & Andersson, 2012; Flisbäck, 2014).

Raiden och Räisänen (2012) menar vidare att majoriteten av de män som intervjuades i studien svarade att arbetet prioriterades i första hand. Det går därmed att antyda att trots jämställdhetspolicyer och kampanjer, förblir balansen mellan arbete och privatliv en kvinnoorienterad fråga (Raiden och Räisänen, 2012). Detta blir tydligt i propositionerna och i lagen om faderskapsledighet och faderskapsförmåner 2016 där pappors ökade ansvar inom omsorg- och hushållsarbetet är en central del av jämställdhetsarbetet, men där de politiska förslagen saknar en definition av vad som förväntas av pappor och hur jämställdhet ska uppnås. Som ett resultat av detta föreslås ett politiskt mål som inte klargör hur målet ska uppnås. Det som däremot klargörs är att det är viktigt att målet nås och att staten är beredd att ge incitament för att se till att målet nås.

I Sveriges proposition syns också en helt annan representation, gällande bestämmelsen att inte ska vara möjligt att kunna avstå föräldrapenningen till förmån för den andra föräldern. I detta politiska förslag diskuteras inte flexibla arbetsformer, utan fokuset läggs på den ekonomiska delen av jämställdheten, det vill säga ersättning som ges ut till föräldrar. Det betyder att i praktiken går det inte att lämna över ersättningen från den ena föräldern till den andra, utan här måste pappan ta sitt ansvar och kan inte avstå den rättigheten.

6.2 Slutsats

Syftet med denna studie är att uppmärksamma hur normer gällande fadersrollen representeras i regeringsdokumenten gällande genomförandet av balansdirektivet. Resultatet visar att fadersrollen inte utmanar de normer som finns i samhället. Pappor måste ta sitt ansvar vad gäller omsorgs- och hushållsarbete och där jämställdhet både ses som en process och som ett mål. I alla de förslag som analyseras i denna studie finns det olika utfall på vad papporna kan göra och inte göra utifrån de riktlinjer som propositionerna satt upp. Vidare kan man också finna skillnader mellan dokumenten, där Sveriges och Irlands propositioner tar upp olika områden som de ansett varit viktiga för genomförandet av balansdirektivet.

Slutligen är det viktigt att reflektera över studiens begränsningar och vilka effekter dessa begränsningar har på tolkningen av resultaten. Eftersom avhandlingen endast studerade politiska förslag och inte relaterade dokument, till exempel ministeruttalanden eller regeringsrapporter, går avhandlingen miste om att ge en mer fullständig bild och en bredare förståelse av fadersrollen. Det finns också begränsningar i att det finns andra aspekter att titta på inom detta område till exempel lön, olika generationer med mera. På grund av tidsbrist har man dessutom valt att inte tillämpa två av WPR-metodens frågor, nämligen nummer tre och sex, som är frågor som syftar till att ge en mer fullständig bild. Som tidigare nämnts kan subjektiva upplevelser också påverka läsningen av resultaten och de representationer som är synliga för mig som författare till studien.

6.3 Fortsatt forskning

Förslag till framtida forskning är att studera hur normer gällande mammarollen beskrivs i förslagen, eftersom det också genomsyrar propositionerna. Mammor bör till exempel utmana normerna och vara aktiva när det gäller att etablera sig på arbetsmarknaden. En studie av hur normer gällande mammarollen beskrivs, skulle kunna använda WPR-metoden som en möjlig metod, eftersom den också omfattas av att kön är socialt konstruerat och kulturellt samt kontextuellt bundet.

Referenser

Bacchi, C. (2009). *Analysing policy*. Pearson Higher Education AU.

Barry, U. (2015). *The policy on Gender Equality in Ireland Update 2015*. School of social policy, social work and social justice. Tillgänglig:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/536450/IPOL_IDA\(2015\)536450_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/536450/IPOL_IDA(2015)536450_EN.pdf)

Berg, L., & Spehar, A. (2011). *EU och välfärdens Europa: Familj, arbetsmarknad, migration* (1. uppl. ed.).

Björk, S. (2012). *Fathers Use of Parental Right to Work Part-time in Sweden: Masculinities and Discourses of Gender Equality in Presenting and Practicing the Present Fatherhood*, In *to What? - Critical Gender Studies on Masculinities And Relationality*. Uppsala, Sweden. Tillgänglig: https://gu-se-primis.hosted.exlibrisgroup.com/permalink/f/rmbr1s/46GUB_GUP_MODSgup.ub.gu.se/154311

Bergström, G., & Ekström, L. (2018). Tre diskursanalytiska inriktningar. I Boréus, K., & Bergström, G. (red.). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Btj, ss. 253-301.

Boréus, K., & Brylla, C. (2018). Kritisk diskursanalys. I Boréus, K., & Bergström, G. (red.). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Btj, ss. 305-351.

Collins, R., & Andersson, S. (2008). *Den sociologiska blicken: Att se bortom det uppenbara* (1. uppl. ed.).

Connell, R., & Lindén, Å. (2008) *Maskuliniteter*. (Andra Upplagan ed.).

Connell, R. (2017) *Gender: In World Perspective*. (Fjärde Upplagan ed.).

Drew, E., & Daverth, G. (2007). *Negotiating Work/Life Balance : The Experience of Fathers and Mothers in Ireland*. *Recherches Sociologiques Et Anthropologiques : RS&A*, 38(2), 65-81. doi: [10.4000/rsa.461](https://doi.org/10.4000/rsa.461)

Duvander, A., Lappegård, T., & Andersson, G. (2010). Family policy and fertility: Fathers' and mothers' use of parental leave and continued childbearing in Norway and Sweden. *Journal of European Social Policy*, 20(1), 45-57. doi: [10.1177/0958928709352541](https://doi.org/10.1177/0958928709352541)

Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2019/1158 av den 20 juni 2019 om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhängvårdare och om upphävandet av rådets direktiv 2010/18/EU. EUT L 188. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1158&qid=1671456910194&from=SV>

Europeiska rådet och Europeiska unionens råd. (2022). *Balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhängvårdare*. Hämtad 2022-12-23, från <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/work-life-balance/>

Evertsson, M., Boye, K., & Erman, J. (2018). Fathers on call? A study on the sharing of care work between parents in Sweden. *Demographic Research*, 39(1), 33-60. doi: [10.4054/DemRes.2018.39.2](https://doi.org/10.4054/DemRes.2018.39.2)

Flisbäck, M. (2014). *När livet går bort, när livet kommer till: Existenssociologiska betraktelser av konstnärligt arbete, familjebildning och anhängförlust* (1. uppl. ed.).

Gardiner, J. (2005). "Men, Masculinities, and feminist theory". University of Illinois at Chicago. doi: [10.4135/9781452233833.n3](https://doi.org/10.4135/9781452233833.n3)

Heidegren, C., & Wästerfors, D. (2008). *Den interagerande människan* (1. uppl. ed.).

Maxwell, N., Scourfield, J., Featherstone, B., Holland, S., & Tolman, R. (2012). Engaging fathers in child welfare services: A narrative review of recent research evidence. *Child & Family Social Work*, 17(2), 160-169. doi: [10.1111/j.1365-2206.2012.00827.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2012.00827.x)

Nationalencyklopedin [NE]. (2022). *Familj*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/familj>

Nationalencyklopedin [NE]. (2022). *Genus*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/genus>

Nationalencyklopedin [NE]. (2022). *Hegemoni*. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/hegemoni>

Nationalencyklopedin [NE]. (2022). *Jämställdhet*. Tillgänglig:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/jämställdhet>

Nationalencyklopedin [NE]. (2022). *Norm*. Tillgänglig:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norm>

Paternity leave and benefit act 2016:11. Tillgänglig:
<https://www.irishstatutebook.ie/eli/2016/act/11/enacted/en/pdf>

Prop. 2021/22:175. *Genomförandet av balansdirektivet*. Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/495830/contentassets/2a0dcb2aa2fa48c582ac82c15cb00650/212217500webb.pdf>

Prop. 2022/92a. *Work Life Balance and Miscellaneous Provisions Bill 2022*. Tillgänglig:
https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/bill/2022/92/eng/ver_a/b92a22d.pdf

Raiden, A., & Räisänen, C. (2013). Striving to achieve it all: Men and work-family-life balance in Sweden and the UK. *Construction Management and Economics*, 31(8), 899-913. doi:
[10.1080/01446193.2013.802364](https://doi.org/10.1080/01446193.2013.802364)

Regeringen. (2022). *Jämställdhet*. Hämtad 2022-12-19, från <https://www.regeringen.se/regeringspolitik/jamstalldhet/>

Regeringen. (2022). *Proposition*. Hämtad 2022-12-14, från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/>

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare [RFSL]. (2021). Begreppsordlista. Hämtad 2022-12-16, från <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>

Rothstein, B. (2012). The Reproduction of Gender Inequality in Sweden: A Causal Mechanism Approach. *Gender, Work, and Organization*, 19(3), 324-344. doi: [10.1111/j.1468-0432.2010.00517.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2010.00517.x)

Rush, M. (2011). The Two Worlds of Father Politics in the Republic of Ireland: Swedish versus American Influences. *Journal of Comparative Family Studies*, 42(1), 37-57. Tillgänglig:
<https://www.proquest.com/scholarly-journals/two-worlds-father-politics-republic-ireland/docview/850434821/se-2>

Scambor, E., Bergmann, N., Wojnicka, K., Belghiti-Mahut, S., Hearn, J., Holter, &., White, A. (2014). Men and Gender Equality. *Men and Masculinities*, 17(5), 552-577. doi: 10.1177/1097184X14558239

Sirén, S. (2019). Välfärdspolitik och jämlikhet insikter från jämförande socialpolitisk forskning.

Landsorganisationen i Sverige. Tillgänglig:

[https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_valfardspolitik_jamlikhet_pdf/\\$File/Valfardspolitik_jamlikhet.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_valfardspolitik_jamlikhet_pdf/$File/Valfardspolitik_jamlikhet.pdf)

Wedgwood, N. (2009). Connell's theory of masculinity – its origins and influences on the study of gender. *Journal of Gender Studies*, 18(4), 329-339. doi: [10.1080/09589230903260001](https://doi.org/10.1080/09589230903260001)

